

נית והברתית, בכיוון השמאלי, הורחק מן הי שילטון.

● במישור הסוציאלי מתבצע תהליך מקביל. הרפורמה הסוציאליסטית, שהחלה בימיו של גמאל עבד אל-נאצר (אך לא הושלמה אז) נבלמה עתה כליל. מצריו חוזרת במהירות לדפוסים קפיטליזם מובהקים.

אם לצטט מקור קומוניסטי בכיר: "מצבה של הבורר גנות הגבוהה משתפר והולך. מצבם של הפלחים והאינטליגנציה הולך ורע. בכפרים נוצר שוב מעמד של קולאקיס". זה יוצר מתחים סוציאליים, שהם מסוכנים למישור.

כל זה מתרחש על רקע המצב הכלכלי החמור של מצרים, שאוכלוסייתה ממשכה לגדול בממדים מבהילים.

נגיב מוכן להלשיין

ת הליכים פנימיים אלה קשורים, כמובן, בתהליכים החיצוניים, המשלמים אותם וגם מדרבנים אותם. במישור הבינערבי מתחוק והולך הציר קאי-היר-ריאד. סעודיה היא המדינה העשירה ביותר בעולם, ומצרים היא אחת העניות ביותר. הקשר בין השתיים הוא אידיאלי, מבחינת קאהיר.

המלך פייצל היה לא רק איש ימני מאוד, אלא גם קנאי דתי, מחמיר במצוות. קיצוני ביחסו לישראל, וביקר לבעיית ירושלים.

הוא נרצח ברגע הנכון — ויש הסבורים כי הרגע היה יותר מדי נכון מפני להיות מוקרי דיגמרי.

במקומו בא חאלד, אדם ימני אך לא קנאי, בלא הלהט הדתי הקיצוני של קודמו. הוא שותף נוח הרבה יותר לסאדאת. ביחוד אם הדרך מובילה להסדר-שלום. אחד המעשים הראשונים של המלך חאלד היה להכריז על נכונותו להסכים-שלום עם ישראל, ברוח המדיניות של סאדאת.

אין זה מיקרה שסאדאת החליט על איה-הסכמתו להאריך את המנדאט של כוח-האויס דווקא ערב בואו של חאלד לביקור בארצו. ביקור המלך הסעודי במצרים בשעה זו משמש, בין השאר, מתן גושפנקה סעודית לצעד זה.

● במישור הבינלאומי מתנקזים כל היובלים האלה לנהר הגדול של ההתקרבות קאהיר-ווינגטון.

הברית החדשה בין מצרים וארצות-הברית היא אבן הפינה למערכה זו כולה. סאדאת מציע לנשיא האמריקאי (כמו לקודמו) עיסקת-חבילה עולמית: לחץ על ישראל והחזרת השטחים, תמורת הרחקת הסובייטים והבטחת אספקתו של הנפט למערב. סעד אמריקאי וסעודי לכללה המצרית, תמורת חיסול הרפורמה השמאלית במצרים עצמה.

כך מתקשר הכל זה כזה: שלום עם ישראל, ראל, החזרת השטחים, התקרבות לארצות-הברית, תזווה חברתית ימנית, ברית עם סעודיה, פיתוח בדרכי מואין.

וזהו תפיסה כוללת — שלמה כמו זו של עבד-אל-נאצר, אך שונה ממנה לחלוטין. לא במיקרה התעורר לפתע הליווא (אלוף) מוחמד נגיב, המנהיג הסימלי של מהפכת 1952. איש-הימין שהחזיק במעצרות-בית על-ידי עבד אל-נאצר במשך 17 שנה. הוא יצא בתחרות-מיכה נלהבת בסאדאת. בהכרזה זו אמר נגיב הקשיש, ממפקדי הצבא המיצרי במלחמת 1948, שאילו היה יודע מראש על כוונתו של עבד-אל-נאצר, היה מוסר אותו למישורה של המלך פארוק.

זוהי הכרזה קיצונית מאויזכמה — ועצם השמעתה והפרסומה מעידים כאלף עדים על קיצוניות התהליך המתקדם עכשיו במצרים. אולם תהליך זה כרוך בסכנות פנימיות חמורות ביותר, בכל המישורים. יש לעמוד על סכנות אלה, כדי להבין את שעדי האחרונים של סאדאת. הוא מחמיר על כן הקופסה. ואין הוא יכול להרשות לעצמו לטעות.

מקור הכוח: הצבא

ב מסיבת-עיתונאים מאולתרת בווינגטון, שי שודרה בטלוויזיה הישראלית, השמיע השבוע השגריר הישראלי הערה רבת-משמעות.

רבת-משמעות — לא מפני שהיתה כריזת הכמה, אלא מפני שהיתה מטופשת.

היא מגלה בכמה מלים את כל עומק חוסר-ההבנה של הדיפלומטיה הישראלית בכל הנוגע לעולם הערבי. אין זו תכונה אישית של דיניץ דווקא — הוא איש ריש מקודמו ומעמיתו. היא כבר גרמה אסונות רבים. דיניץ נשאל על סיבת הסחבת הישראלית, וניסה להצדיק אותה בחילוקי-הדעות הטיביעיים הקיימים בי מישטר הדמוקרטי הישראלי. "אני מבין שלמיסטר פאהמי אין בעייה כזאת." חייך דיניץ בעליונות הישראלי, ששמה כבר יצא לשימצה בעולם כולו.

מי שסבור קיצוניות כי המישטר המצרי הקיים משוחרר מן הצורך להתחשב בדעת הקהל בארצו, אינו יודע מה הוא שח.

יש מישטרים רבים ושונים בעולם — דיקטטורה ודימוקרטיה (ומאה גוונים-ביניים). מישטר אלי-מפלגתי, חדי-מפלגתי ורב-מפלגתי. בכל אחד מן המישטרים השונים האלה מוצאת לעצמה דעת-הקהל דרך אחרת להשפיע על השילטון. אבל אין מישטר בעולם היכול להתעלם מדעת הקהל שלו.

קולאקים — כינוי רוסי לאיכרים עשירים, שהשגתו על המשק התקלאי.

מתחת לדגל

תמונה סנסציונית זו של האיש העולה במצרים, חוסני מובארק, צולמה באקראי בעת הסלון האווירי האחרון בפאריס. הוא לא הבין שהתיישב תחת דגל ישראל.

כך זה היה גם במישטרים של היטלר וסטאלין, וכך זה על-אחת-כמה-יוכמה בימינו, כאשר כלי-התקשורת חוזרים את הגבולות בעוצמה ובתדירות גדולות עוד יותר, ואין כוח בעולם המסוגל לחסום אותם.

לכן, מן ההכרח הוא לשאול: מהם הדחצים הפועלים במישטר של סאדאת? מפני איזו כוונה פנימית וחיצונית הוא נאדך להתגונן? איזו סכנות אורכות לו בתהליך שהוא נתון בו עכשיו?

במצרים אין שמאל מאורגן. אין בה מיפלגה קומוניסטית. המסוגלת להתמרד על פי פקודת מוסקבה. השמאל המצרי משפיע מבחינה רעיונית ותעמולתית, אך אין הוא מהווה כוח מאורגן.

אך יש במצרים כוח מאורגן אחד, שהוא — בסופו של דבר — מקור כל העוצמה הפנימית במדינה: הצבא.

תמיכתו של הצבא חיונית לסאדאת. דעתו של הצבא — של הקצינים הוותיקים, הבינוניים והבכירים — חשובה לו מאוד.

הצבא הוא המוני ועממי. הוא משקף, בהכרח, את כל המתחים הסוציאליים הקיימים בציבור הרחב. אם נוצרת מרידת בכפרים ובערים, היא עוברת משם לשורות הצבא.

אך יש לצבא כמה בעיות מיוחדות, הנוגעות את מתוונותו של סאדאת ימינה — והן המקור העיקרי לדאגה.

רכבת אווירית: מניין?

מן כל צבא — ואולי יותר מכל צבא — רגיש הצבא המצרי לענייני נשק.

בראיון עם העיתונאי הבריטי סלייד בייקר אמר גמאל עבד-אל-נאצר, לפני הרבה שנים, כי המהפכה של 1952 פרצה ביגלל הנשק המקולקל לצבא במלחמת 1948 על-ידי המישטר הרקוב של המלך פארוק. כיום מרחפת בעיית הנשק מעל לכל ויכוח מדיני במצרים.

כימעט כל מערכות-הנשק המצריות הן מתוצרת ברית המועצות. הן זקוקות לתחזוקה, לתחלופה ולתיגבור. ברית-המועצות מקיימת אספקה מצומצמת למצרים. אך אין היא מספקת למצרים את הכמויות המינימליות הדרושות לצבא המצרי כדי להיחלם.

יתר על כן: אם יחריף הסיכסוך בין קאהיר ומוסקבה, כפי שצפוי, עלול זרם האספקה הסובייטית להינתק כליל. לא יהיו חלפים, לא יהיה נשק נוסף. באיזה מצב יעמוד אז הצבא המצרי?

כל קצין מצרי מוכרח לשאול את עצמו (ויש במצרים מי שדואג שהשאלה תעמוד לנגד עיניו של כל קצין): אם תפרוץ מחד מלחמה, מניין תביא רכבת אווירית למצרים?

צרפת ובריטניה אינן מסוגלות להרים מיבצע כזה. ארצות-הברית בוודאי לא תספק נשק נגד ישראל במצב של מלחמה. להיפך, היא תרים רכבת אווירית לישראל. אם לא מוסקבה, מניין תבוא הרכבת?

ואם תפרוץ מחד מלחמה בין ישראל וסוריה — ולא חשוב ביוזמת מי — האם יעמוד הצבא המצרי מנגד? ואם ימלא את חובת-הכבוד שלו ויחוש לעזרת האחים הסורים — באיזה נשק יילחם?

אלה הן שאלות מעשיות וחריפות. הם קובי עות למישטר של סאדאת מיובנה המורה של זמן. הוא מוכרח להוכיח שהוא מתקרב במהירות לפיתרון של שלום בחסות האמריקאים והזמן דוחק.

מושכים באך סאדאת

אין דבר מוסכן יותר לסאדאת, ברגע זה, מאשר הרושם כי האמריקאים ו/או הישראלים מושכים אותו באף, ושאינו הוא משיג דבר.

הפסקת מלחמת יום-הכיפורים והבאת כוח-החירום של האויס לסיני הוסברו על-ידי סאדאת, בשעתו, כתכסיסים שביאו לתחזרת סיני למצרים. בתהליך מזוין, סאדאת הבטיח להשיג את מטרות המלחמה בדרכי שלום ומשאומתן, בעזרת "ידידי הנרי".

אם ישתכנע הצבא המצרי שסאדאת רומח, שהכיבוש נמשך בלי-סוף, ושחזר מצב של לא-מישטר ולאי-שלום — סאדאת גמור. תיתכן בהחלט הפיכה צבאית.

העם המצרי רוצה בשלום, ומייתל להסדר שישים קץ למלחמה שהוא עייף ממנה. והצבא הוא חלק מן העם.

אך הצבא המצרי לא יסכים לקיפאון ממוך. הוא לא יסכים להישאר זמן רב בלי אפיפקה סדירה של נשק. הוא לא יסכים לשבת בחיבוק-ידיים, אם תפרוץ מלחמה נגדו אחר של ישראל.

כל אלה הן אזהרות, העומדות לנגד עיניו של סאדאת בכל עת.

כאיש אופייני, המייצג את רוח הצבא הימצרי, מוזכר האדם שעשה לאחרונה גדרולה — אלוף חיל-האוויר המצרי חוסני מובארק. "אין הוא איש הימין ואין הוא איש השמאל", הגדיר אותו אחד המומחים. "הוא פטרייט מצרי. רי. הוא יתפטר מיד אם סאדאת יעשה מעשה שאינו בסדר".

סאדאת הוא פוליטיקאי מצוי, היודע לאון כוחות ולתמרן ביניהם. אך אין הוא חולש על הכוחות. יתר על כן, בניגוד לקודמו, אין סאדאת מנהיג כללי-ערבי. עמיתו בעולם הערבי מתייחסים אליו כאל פוליטיקאי מצרי פיקח. אך לא כאל מנהיג העולם הערבי. גם עובדה זו יוצרת לחצים, המשפיעים על הגעשה בתוך מצרים עצמה.

אפשר להתעלם, במידה מסוימת, מצעקותיו של מועמר קדאפי, המוחזק בעיני רוב הערבים כאדם בלתי-רציוני, ואולי גם קצת מטורף. גם ברית-המועצות, המנהלת עימו פלירט כלשהו, אינה מתייחסת אליו ברצינות.

שוב יותר הוארי בומדיאן האלגרי, שדמותו הולכת ועולה בעיני הערבים. בשעתו התקוטט בומדיאן עם עבד אל-נאצר (בין השאר מפני שהמנהיג המצרי תמך בידידו (המשך בעמוד 16))